

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор навчально-наукового інституту
неперервної освіти і туризму
к.ekon.н., проф. Куласць М.М.

“ 01 ” “ 08 ” 2019 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри філософії

Протокол № 1 від 29.08 2019

Завідувач кафедри
к.філос.н., доц. Савицька І.М.

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ФІЛОСОФІЯ

для підготовки фахівців ОС «Бакалавр»

спеціальність: 242 «Туризм»

галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»

Розробник: доцент кафедри філософії, к. філософ. н. Данилова Т.В.

Київ - 2019

Опис навчальної дисципліни

«ФІЛОСОФІЯ»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Галузь знань	24 «Сфера обслуговування»	
Напрямок підготовки		
Спеціальність	242 «Туризм»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	4	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	-
Семестр	1	-
Лекційні заняття	15 год.	-
Практичні, семінарські заняття	15 год.	-
Самостійна робота	90 год.	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2	-

Мета та завдання навчальної дисципліни

Філософія належить до циклу фундаментальних дисциплін навчального плану, вивчення якої є важливим чинником духовного збагачення, інтелектуального розвитку, формування світоглядно-методологічної парадигми студентської молоді, усвідомлення ними свого місця і ролі в суспільстві; визначення ціннісних орієнтирів особистої та соціальної активності громадянина, розуміння проблеми людського буття і насамперед питання, хто є людина, як їй жити, на що орієнтуватися в нових умовах, як долати різні перешкоди до майбутнього.

Вивчення дисципліни певною мірою пов'язане зі знаннями інших гуманітарних дисциплін, особливо з політологією, соціологією, історією України, економічною теорією тощо.

У свою чергу, знання дисципліни "Філософія" є методологічною основою вивчення не тільки гуманітарних та суспільно-політичних, а й природничих та технічних дисциплін.

Вивчення філософії в рамках спеціальності «Державне управління а адміністрування» забезпечує студентів глибоким ознайомленням з основними філософськими напрямками, в остаточному підсумку розкриваючи їхнє значення для державного управління та адміністрування.

Мета вивчення дисципліни:

надання знань з філософії як вищого теоретичного рівня світогляду, що віддзеркалює сутнісні характеристики буття людини, соціуму і природи та основні форми їх взаємодії, світоглядно-методологічна підготовка студентів, формування їх філософської культури як теоретичного підґрунтя університетського рівня підготовки спеціалістів та актуалізація національної свідомості майбутньої суспільної еліти.

Завдання вивчення дисципліни:

вивчення історії філософії та її органічної складової – історії української філософії, сприяння гуманізації освіти через засвоєння досягнень сучасної філософії, інформації про світ у цілому і ставлення людини до цього світу; вивчення комплексу принципів пізнання як загального методу пізнавальної діяльності; розвиток здібностей до логічного мислення, самостійного аналізу складних явищ суспільного життя, уміння пов'язувати загальнофілософські проблеми з розв'язанням завдань економічної теорії і практики. Цьому підпорядковане вивчення наступних розділів: "Вступ до філософії", "Історичні типи філософії", "Онтологія", "Гносеологія", "Соціальна філософія". Окремим завданням курсу філософії є озброїти сучасного маркетолога арсеналом знань, що складають теоретичну і методичну основу новітньої маркетингової філософії управління.

Предметом курсу є світ загалом у його найбільш загальних закономірностях з позицій відносин «людина – світ».

У результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- історичні типи філософії, основні парадигми філософствування;
- основні галузі філософського знання (онтологія, гносеологія, логіка, філософська антропологія, етика, естетика, соціальна філософія тощо);
- основні форми буття і сутність діалектики;
- походження свідомості, форми і структуру свідомості;
- шляхи пізнання світу, функціонування знання у сучасному інформаційному суспільстві, особливості взаємозв'язку науки, техніки з сучасними соціальними й етичними проблемами;

- форми суспільної свідомості, їх взаємозв'язок;
- умови формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження життя, природи, культури.

У результаті вивчення курсу студент повинен вміти:

- обґрунтувати свою світоглядну та громадську позицію;
- застосувати знання, яких було набуто під час вивчення курсу “Філософія”, в процесі вирішення професійних завдань, в процесі розробки соціальних й екологічних проектів, організації міжлюдських відносин;
- науково аналізувати найважливіші соціальні проблеми і процеси, факти і явища суспільного життя;
- розуміти і об'єктивно оцінювати досягнення культури, пояснювати феномен культури та цивілізації;
- володіти методологією й методами пізнання, розуміти сутність творчої діяльності;
- вдаватися до діалогу як засобу вирішення соціальних і етичних проблем;
- добре орієнтуватися в першоджерелах та основній сучасній філософській літературі.

Запропонована програма має дати студентам цілісний виклад основних проблем філософії на рівні об'єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення проблем, ознайомити студентів із наявними філософськими концепціями в їх поліфонічному і плюралістичному звучанні, яке допомагає альтернативному сприйняттю і осмисленню буття.

З метою інтенсифікації процесу навчання, вдосконалення контролю за засвоєнням матеріалу доцільно використовувати модульно-рейтингову систему контролю знань, програмоване навчання, тести, комплексні контрольні завдання, прикладні комп'ютерні програми тощо.

Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

ФІЛОСОФІЯ ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИП ЗНАНЬ

Тема 1.

Філософська пропедевтика. Сутність філософії, її роль у суспільстві

Поняття світогляду, його структура та функції. Історичні типи світогляду. Поняття і предмет філософії. Специфіка філософського знання: істотні ознаки та класифікація дисциплін. Східна та західна традиції філософування: умови виникнення та особливості існування. Основні етапи розвитку філософського знання. Методологія історико-філософського пізнання.

Тема 2.

Філософія Давнього світу

Філософія Давньої Індії. Філософія Давнього Китаю. Становлення давньогрецької філософії. Натурфілософський етап розвитку давньогрецької філософії: проблеми першопочатку (Фалес, Піфагор, Парменід, Геракліт). Плюралістична тенденція філософського освоєння світу (Емпедокл, Анаксагор, Демокріт). Початок класичної давньогрецької філософії – софісти, Сократ. Філософія Платона. Арістотель як систематизатор античного знання. Еллінізм як завершальний етап розвитку античної філософії (епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм, неоплатонізм).

Тема 3.

Філософія Середньовіччя та Відродження

Особливості християнського способу філософування (монотеїзм, теоцентризм, креаціонізм). Патристика: побудова універсальних систем християнського світогляду (Оріген, Августин Аврелій, Діонісій Ареопажит). Схоластика: осягнення Бога засобами розуму (Ансельм Кентерберійський, Фома Аквінський). Боротьба номіналізму і реалізму в середньовічній філософії. Вплив Сходу на західноєвропейську середньовічну філософію. Теорія „двох істин”. Гуманістична спрямованість філософії доби Відродження. Основні ідеї раннього Відродження. Філософія високого Відродження (Н. Кузанський, Л. Валла, М. Фічіно, П. делла Мірандола, П. Помпонаці, Н. Макіавеллі). Філософія пізнього Відродження (Б. Телезіо, Ф. Патріці, Дж. Бруно). Утопічні проекти філософії Відродження (Т. Кампанелла та Т. Мор).

Тема 4.

Філософія Нового часу та Просвітництва

Філософія Нового часу. Проблема методу пізнання. Обґрунтування експериментального ставлення до природи в філософії Ф. Бекона. Філософія Т. Гоббса. Дуалізм і монізм: Р. Декарт і Б. Спіноза. Монадологія Ляйбніца. Класичний сенсуалізм Дж. Локка. Суб’єктивний ідеалізм Дж. Берклі та Д. Юма. Формування просвітницького культу розуму в філософії XVIII ст. Просвітницькі ідеї Вольтера і Ж.Ж. Руссо. Механістичний матеріалізм XVIII ст. (Д. Дідро, Ж. Ламетрі, К. Гельвецій, П. Гольбах).

Тема 5.

Німецька класична філософія

Докритичний і критичний періоди в творчості І.Канта. Філософська система та діалектичний метод Г. Гегеля. Філософська антропологія Л.Фейєрбаха. Обґрунтування концепції „матеріалістичного розуміння історії” в філософії марксизму.

Тема 6. Некласична філософія XIX-XX ст.

Етапи розвитку філософії позитивізму. Філософія життя (А. Шопенгауер, Фр. Ніцше, А.Бергсон). Психоаналіз (З. Фрейд, К. Юнг, Е. Фромм). Проблема сутності й існування в екзистенціалізмі. Філософська герменевтика. Феноменологічна концепція „інтенціональної свідомості”. Філософія структуралізму і постмодернізму.

Тема 7. Українська філософія

Філософські ідеї в культурі Київської Русі. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України (XV – XVII ст.). Києво-Могилянська Академія та її роль в формуванні української філософії. Філософія Г. Сковороди. Українська академічна філософія XIX ст. Розвиток філософської думки України у XX ст.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

ОНТОЛОГІЯ

Тема 8. Філософське вчення про буття

Історико-філософські концепції онтології. Генезис поняття «буття». Поняття субстанції. Матеріалістична та ідеалістична онтологія. Моністичні та плюралістичні концепції буття. Буття та небуття. Співвідношення буття та сущого, буття та існування.

Рух та розвиток. Матеріальна єдність світу та класифікація наук. Форми руху матерії. Час та простір як модуси існування світу. Особливості суспільного часу та простору. Співвідношення природи та суспільства у розвитку світу.

Тема 9. Свідомість як фундаментальна категорія онтології

Історико-філософські концепції свідомості. Природничі та соціально-історичні засади виникнення свідомості. Співвідношення онтогенезу та філогенезу.

Тотожність буття та свідомості. Знаково-символічна форма буття духу. Проблема ідеального в філософії. Мислення як атрибут субстанції. Закономірність виникнення свідомості як ідеальної форми матеріального.

Свідомість, мислення та мова. Свідомість та самосвідомість.

Форми суспільної свідомості: історичні засади диференціації суспільної свідомості на форми.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

ГНОСЕОЛОГІЯ

Тема 10.
Пізнавальна активність людини

Основні гносеологічні концепції в історії філософії. Агностицизм та його сучасні варіації. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Емпіризм і раціоналізм.

Загальні рівні пізнання. Особливості та підрівні чуттєвого пізнання.

Зміст розсудку. Відмінності формальної логіки у буденній та науковій свідомості. Раціональні методи пізнання.

Категорійний рівень розуму як вищого рівня пізнання.

Тема 11.
Особливості наукового пізнання

Особливості, рівні і форми наукового пізнання.

Основні методи наукового пізнання.

Поняття істини. Практика як критерій істинності пізнання та критерій істинності самої практики.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

**СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ.
ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ**

Тема 12.

Соціальна філософія і основні підходи до розуміння суспільства

Основні концепції суспільства у філософії. Виникнення і розвиток позитивістської соціальної філософії. Становлення та розвиток марксистської соціальної філософії та її проблематики (теорія соціального конфлікту). Психологічний напрямок соціальної філософії (Уорд, Тард, Парето). Представники неокантіанства про соціальне життя (Віндельбанд, Ріккерт). Теорія соціальної дії М. Вебера. Типи соціальної дії: цілераціональна, ціннісна, раціональна. Теоретична соціологія П. Сорокіна. Поняття соціальної мобільності та соціальної стратифікації. Структурні функціоналісти про філософію суспільства (Парсонс, Мертон). Сучасна соціобіологія (Уїлсон, Фрейд, неофрейдисти, фрейдомарксистки). Технологічний детермінізм (Арон, Росток, Тоффлер, Белл, Бжезінський).

Поняття суспільства. Функції суспільства. Суспільство та спільнота. Суспільні відносини та їх структура.

Суспільство як система форм суспільної свідомості.

Рушійні сили розвитку суспільства. Діяльність як спосіб існування та розвитку людини й суспільства.

Тема 13.
Філософська антропологія

Людина як предмет філософії. Уявлення про природу та сутність людини на різних етапах розвитку філософії. Сутність людини. Антропосоціогенез. Людина як єдність біологічного, психологічного і соціального. Філософська проблема співвідношення душі і тіла людини.

Поняття індивіда, індивідуальності та особистості. Особистість як продукт і творець соціального середовища. Проблема відчуження і шляхи його подолання. Передумови розвитку особистості. Свобода та відповідальність особистості.

Тема 14.

Філософія культури і цивілізації

Поняття культури. Основні концепції культури.

Національне та загальнолюдське в культурі. Діалогічний характер культури. Східна і західна культурні парадигми, їх взаємовплив. Культура як спосіб буття людини. Філософія історії. Проблема сенсу історії.

Поняття цивілізації та її основні концепції. Історичні типи цивілізацій. Цивілізація та цивілізації. Колоподібні і лінійні концепції розвитку цивілізацій.

Сучасна світова цивілізація, її характерні особливості, протиріччя.

Тема 15.

Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього

Аксіологія як філософське вчення про цінності. Поняття і природа цінностей.

Людина в системі цінностей. Цінності та сенс людського буття.

Основні теорії цінностей.

Соціальні цінності і соціалізація особистості.

Цінності як регулятор поведінки людини.

**Програма та структура навчальної дисципліни «Філософія»
для повного терміну денної та заочної форми навчання**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	Денна форма					Заочна форма			
	тижні	усього	лекції	практ	с.р.	усього	лекції	практ	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовий модуль 1. Історія світової філософії									
Тема 1. Філософська пропедевтика. Сутність філософії, її роль у суспільстві	1	8	1	1	6				
Тема 2. Філософія Давнього світу	2	8	1	1	6				
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	3	8	1	1	6				
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	4	8	1	1	6				
Тема 5. Німецька класична філософія	5	8	1	1	6				
Тема 6. Некласична філософія XIX-XXI ст.	6	8	1	1	6				
Тема 7. Українська філософія	7	8	1	1	6				
Разом за змістовим модулем 1.	56		7	7	42				
Змістовий модуль 2. Онтологія									
Тема 8. Філософське вчення про буття	8	8	1	1	6				
Тема 9. Свідомість як фундаментальна категорія філософії	9	8	1	1	6				
Разом за змістовим модулем 2.	16		2	2	12				
Змістовий модуль 3. Гносеологія									
Тема 10. Пізнавальна	10	8	1	1	6				

активність людини									
Тема 11. Особливості наукового пізнання	11	8	1	1	6				
Разом за змістовим модулем 3.	16		2	2	12				
Змістовий модуль 4. Філософія людини									
Тема 12. Соціальна філософія: основні підходи до розуміння суспільства	12	8	1	1	6				
Тема 13. Філософська антропологія		8	1	1	6				
Тема 14. Філософія культури і цивілізації	14	8	1	1	6				
Тема 15. Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього	15	8	1	1	6				
Разом за змістовим модулем 4.	32		4	4	24				
Усього годин	120		15	15	90				

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософська пропедевтика. Сутність філософії, її роль у суспільстві	1
2	Філософія Давнього світу	1
3	Філософія Середньовіччя та Відродження	1
4	Філософія Нового часу та Просвітництва.	1
5	Німецька класична філософія	1
6	Некласична філософія XIX-XXI ст.	1
7	Українська філософія	1
8	Філософське вчення про буття.	1
9	Свідомість як фундаментальна категорія філософії	1
10	Пізнавальна активність людини.	1
11	Особливості наукового пізнання	1
12	Соціальна філософія: основні підходи до розуміння суспільства	1
13	Філософська антропологія	1
14	Філософія культури і цивілізації	1
15	Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього	1
Разом		15

6. Самостійна робота студента

№ з/п	Види самостійної роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Філософія як універсальний тип знань			
1	Вивчення лекційного матеріалу Тема 1. Філософська пропедевтика. Сутність філософії, її роль у суспільстві Самостійне опрацювання питань лекції: Східна та західна традиції філософування: умови виникнення та особливості існування. Методологія історико-філософського пізнання.	6	-
	Семінарське заняття 1. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття		
	Домашнє завдання. Підготовка доповіді за темою семінарського заняття		
2	Вивчення лекційного матеріалу Тема 2. Філософія Давнього світу Самостійне опрацювання питань лекції: Уявлення про буття в філософії Ксенофана, Парменіда, Зенона. Філософія Геракліта Ефеського. Філософія доби еллінізму	6	-
	Семінарське заняття 2. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття		
	Домашнє завдання. Підготовка доповіді за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі		
3	Вивчення лекційного матеріалу Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження Самостійне опрацювання питань лекції: Вчення аверроїзму та його вплив на середньовічну філософію. Теорія "двох істин". Філософія пізнього Середньовіччя: Іоанн Дунс Скот, Вільям Оккам. Основні ідеї раннього італійського Відродження.	6	-
	Семінарське заняття 3. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття.		
	Домашнє завдання. Підготовка реферату за семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
4	Вивчення лекційного матеріалу Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва. Самостійне опрацювання питань лекції: Проблема методу пізнання: індукція та дедукція. Монадологія Ляйбніца. Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі та Д. Юма. Представники механістичного матеріалізму XVIII ст.	6	-
	Семінарське заняття 4. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття.		
	Домашнє завдання. Підготовка доповіді за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
5	Вивчення лекційного матеріалу Тема 5. Німецька класична філософія Самостійне опрацювання питань лекції: 1. Філософія «Я» Й.Фіхте. Вчення Й.Фіхте про право. «Філософія природи» Ф.Шеллінга.	6	-

	Семінарське заняття 5. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття.		
	Домашнє завдання. Підготовка доповіді за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
6	Вивчення лекційного матеріалу Тема 6. Некласична філософія XIX-XXI ст. Самостійне опрацювання питань лекцій: Проблеми мови в герменевтичній філософії. Феноменологія Гуссерля. Сучасна релігійна філософія. Філософія науки.	6	-
	Семінарське заняття 6. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття.		
	Домашнє завдання. Підготовка доповіді за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
7	Вивчення лекційного матеріалу Тема 7. Українська філософія Самостійне опрацювання питань лекцій: Реформаційні ідеї. Острозький культурно-просвітницький центр. Братські школи в Україні. Філософія Просвітництва і Романтизму в Україні в кінці XVIII – першій чверті XIX ст. Розробка філософії української ідеї. Кирило-Мефодіївське товариство. Філософські погляди громадівців і “Молодої України”. Філософія української діаспори.	6	-
	Семінарське заняття 7. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття.		
	Домашнє завдання. Підготовка доповіді за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
	Підготовка до модульної контрольної роботи		
Змістовий модуль 2. Онтологія			
8	Вивчення лекційного матеріалу Тема 8. Філософське вчення про буття. Самостійне опрацювання питань лекцій: Взаємозв'язок різних форм буття. Сучасні уявлення про Всесвіт. Вчення про категорії.	6	-
	Семінарське заняття 8. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття		
	Домашнє завдання. Підготовка презентації за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
9	Вивчення лекційного матеріалу Тема 9. Свідомість як фундаментальна категорія філософії. Самостійне опрацювання питань лекцій: Природничі та соціально-історичні засади свідомості. Мислення, мова, мозок, їх взаємозв'язок.	6	-
	Семінарське заняття 9. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття		
	Домашнє завдання. Підготовка презентації за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
	Підготовка до модульної контрольної роботи		
Змістовий модуль 2. Гносеологія			
10	Вивчення лекційного матеріалу Тема 10. Пізнавальна активність людини Самостійне опрацювання питань лекцій: Творчість та інтуїція. Пізнання та істина.	6	-
	Семінарське заняття 10. Підготовка теоретичної частини		

	семінарського заняття		
	Домашнє завдання. Підготовка презентації за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
11	Вивчення лекційного матеріалу Тема 11. Особливості наукового пізнання Самостійне опрацювання питань лекції: Розвиток сучасної науки. Нові наукові парадигми світобудови.	6	-
	Семінарське заняття 11. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття		
	Домашнє завдання. Підготовка презентації за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
	Підготовка до модульної контрольної роботи		
Змістовий модуль 4. Соціальна філософія. Філософія людини			
12	Вивчення лекційного матеріалу Тема 12. Соціальна філософія: основні підходи до розуміння суспільства Самостійне опрацювання питань лекції: Основні сфери життя суспільства. Соціальна структура суспільства. Взаємозв'язок економічної і політичної систем суспільства. Духовне життя суспільства.	6	-
	Семінарське заняття 12. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття		
	Домашнє завдання. Підготовка презентації за темою семінарського заняття. Опрацювання обов'язкової та додаткової літератури по темі.		
13	Вивчення лекційного матеріалу Тема 13. Філософська антропологія Самостійне опрацювання питань лекції: Проблема людини в історії філософії. Індивід, індивідуальність, особистість.	6	-
	Семінарське заняття 13. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття. Buzz-session. Рольова гра.		
	Домашнє завдання. Підготовка презентації за темою семінарського заняття.		
14	Вивчення лекційного матеріалу Тема 14. Філософія культури і цивілізації Самостійне опрацювання питань лекції: Співвідношення культури і цивілізації. Східна і західна культурні парадигми, їх взаємовплив.	6	-
	Семінарське заняття 14. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття. Рольова гра.		
	Домашнє завдання. Підготовка презентації за темою семінарського заняття.		
15	Вивчення лекційного матеріалу Тема 15. Аксиологія: цінність буття та стратегії майбутнього Самостійне опрацювання питань лекції: Вплив соціальних цінностей на соціалізацію особистості. Теорії цінностей.	6	-
	Семінарське заняття 15. Підготовка теоретичної частини семінарського заняття		
	Домашнє завдання. Підготовка презентації за темою семінарського заняття.		
	Підготовка до модульної контрольної роботи		
	Підготовка до екзамену		

	<i>Разом</i>	90	
--	--------------	-----------	--

Завдання для індивідуальної роботи студентів

1. Історичні типи світогляду. Міфологія як історичний тип світогляду.
2. Історичні типи світогляду. Релігія як історичний тип світогляду.
3. Своєрідність міфологічного світосприйняття у давніх слов'ян.
4. Моральна орієнтація філософії.
5. Характеристика особливостей філософії стародавньої Індії.
6. Характеристика особливостей філософії стародавнього Китаю.
7. Ведична література та її роль у формуванні філософських шкіл стародавньої Індії.
8. Проблема людини в давньоіндійській філософії.
9. Проблема людини в давньокитайській філософії.
10. Поняття «дао» та даосизм у Китаї.
11. Конфуціанство в Китаї: історія та сучасність.
12. Характерні риси античної філософії.
13. Мілетська школа.
14. Філософія піфагорійців.
15. Філософська школа елеатів.
16. Вчення про буття і пізнання світу в філософії Демокрита.
17. Вчення про буття і пізнання світу. Проблема людини та суспільства в філософії Платона.
18. Вчення про буття і пізнання світу. Проблема людини та суспільства в філософії Аристотеля.
19. Філософські погляди Сократа. Сократичні школи.
20. Філософські погляди Епікура.
21. Становлення античної діалектики у філософії Геракліта Ефеського, Зенона Елейського, Аристотеля.
22. Основні положення філософії стоїцизму.
23. Філософія неоплатонізму.
24. Принцип теоцентризму в середньовічній філософії.
25. Боротьба номіналізму і реалізму в середньовічній філософії.
26. Фома Аквінський як систематизатор середньовічної філософії.
27. Схід та його вплив на розвиток схоластики.
28. Філософія Н. Кузанського.
29. Платонівська Академія у Флоренції.
30. Філософський смисл заповідей Христа.
31. Антропоцентризм як принцип філософії Відродження. Філософські витоки ренесансного гуманізму.
32. Особливості філософії Відродження.
33. Проблема людини у християнському віровченні.
34. Геліоцентризм та вчення про нескінченність Всесвіту в роботах М. Коперніка, Г. Галілея, Дж. Бруно.
35. Пантеїстичні концепції у філософії Відродження.
36. Соціальні та наукові передумови формування філософії Нового часу.
37. Філософські ідеї Реформації, їх вплив на розвиток суспільних відносин.
38. Філософські погляди Ф. Бекона.
39. Проблема сутності буття і методів пізнання у філософських вченнях Ф. Бекона та Б. Спінози.
40. Принцип «Cogito ergo sum» в філософії Р. Декарта.
41. Основні положення етики Б. Спінози.

42. Емпіризм і сенсуалізм Дж. Локка.
43. Соціально-політичні погляди Вольтера.
44. Проблема сутності буття та методів пізнання у філософському вченні Г. Ляйбніца.
45. Сутність емпіризму та раціоналізму в філософії Нового часу.
46. Вчення Т. Гоббса про державу.
47. Правові та суспільно-політичні ідеї в філософії 17 ст.
48. Проблема людини у філософії французького Просвітництва 18 ст.
49. Погляди французьких матеріалістів 18 ст. на людину і суспільство.
50. Принцип трансцендентального ідеалізму І. Канта.
51. Етичні погляди І. Канта.
52. Основні категорії філософії Г.В.Ф. Гегеля.
53. Філософська система Г.В.Ф. Гегеля.
54. Діалектика та принцип історизму в філософії Г.В.Ф. Гегеля.
55. Філософія тотожності законів природи і мислення Ф. Шеллінга.
56. Філософія «Я» і «не-Я» Г. Фіхте.
57. Концепція абсолютного духу в філософії Г. Гегеля.
58. Розробка проблеми практики в філософії К. Маркса.
59. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
60. Формування і розвиток марксистської філософії.
61. Поняття «соціальне» в філософії К. Маркса.
62. Розробка К. Марксом і Ф. Енгельсом концепції матеріалістичної діалектики та матеріалістичного підходу до історії суспільства.
63. Структуралізм як методологія гуманітарного пізнання.
64. Філософія А. Шопенгауера.
65. Основні ідеї філософії М. Хайдеггера.
66. Єдність суб'єкта і об'єкта в феноменології Е. Гуссерля.
67. Проблеми розуміння і герменевтика.
68. «Філософія абсурду» А. Камю.
69. Життя та творчість Ж.-П. Сартра.
70. «Я» та «Воно» З. Фрейда.
71. Синтез ідей К. Маркса і З. Фрейда в філософії Е. Фромма.
72. «Воля до влади» Ф. Ніцше.
73. Діяльнісна філософія Г. Фіхте.
74. Позитивізм, його історичні форми.
75. Релігійні філософські течії сучасності.
76. Філософія екзистенціалізму.
77. Філософська думка в культурі Київської Русі.
78. Своєрідність української філософії в контексті світової культури.
79. Філософія Відродження в Україні.
80. Розвиток філософських традицій у Києво-Могилянській академії.
81. Життєвий шлях і філософія Г. Сковороди.
82. П. Юркевич як найвидатніший представник київської релігійно-філософської школи.
83. Кирило-Мефодіївське товариство і початок розробки філософії української ідеї (М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко).
84. Громадівський рух в Україні (О. Потебня, М. Драгоманов).
85. Діяльність представників «Молодої України» (Т. Зіньківський, І. Франко).
86. Українська філософія 20 ст.
87. Філософія української національної ідеї.
88. Ноосферна концепція В.І. Вернадського.
89. Основні етапи становлення та розвитку української філософії.
90. Історіософія М. Грушевського.
91. Етика «конкордизму» В. Винниченка.

92. Д. Чижевський як історик філософії України.
93. Проблема моральності, «соборності» людства і космологія у філософії В. Соловйова, П. Флоренського, М. Бердяєва, М. Федорова.
94. Екзистенційно-етичні погляди Ф.М. Достоевського і Л. М. Толстого.
95. Світогляд В. Соловйова.
96. Екзистенціальна філософія М.О. Бердяєва.
97. Співвідношення філософії та релігії.
98. Основні форми буття, їх специфіка та взаємозв'язок.
99. Буття як основна філософська категорія.
100. Буття людини як особлива форма буття.
101. Категорія буття, її смисл та специфіка.
102. Проблема буття в філософії Г.В.Ф. Гегеля.
103. Буття як засіб фіксування та відображення проблеми існування.
104. Поняття «матерія» як конкретизація поняття «буття».
105. Філософський аналіз проблеми простору.
106. Філософський аналіз проблеми часу.
107. Філософський аналіз проблеми руху.
108. Філософський зміст проблеми буття.
109. Буття світу і людини.
110. Діалектика як теорія розвитку.
111. Діалектика кількісних та якісних змін.
112. Діалектична суперечність як джерело розвитку.
113. Особливості закону заперечення заперечення.
114. Категорії діалектики як універсальні форми мислення.
115. Діалектика категорій одиничного, загального та особливого.
116. Діалектика частини і цілого. Проблема цілісності.
117. Діалектика сутності й явища.
118. Діалектика форми і змісту.
119. Необхідність і випадковість: їх діалектичний зв'язок.
120. Можливість і дійсність. Поняття ймовірності.
121. Проблема людини в філософії.
122. Сутність і існування як основна проблема людського буття.
123. Людина і сенс її життя як одна з найважливіших проблем філософії.
124. Єдність і багатомірність людського буття.
125. Співвідношення природної та суспільної сутності людини.
126. Філософське співвідношення понять «індивід», «індивідуальність», «особистість».
127. Поняття моралі. Мораль і свобода волі.
128. Філософія про природу людини.
129. Філософські пошуки сенсу життя.
130. Людське буття і колізії практики.
131. Проблеми життя і смерті в духовному бутті людини.
132. Відображення й інформація.
133. Основні теорії виникнення свідомості.
134. Особливість свідомості як активного відображення світу.
135. Поняття суспільної свідомості. Форми суспільної свідомості.
136. Виникнення і розвиток психіки як форми відображення дійсності.
137. Структура свідомості, її основні рівні.
138. Активність як ознака свідомості.
139. Виникнення і природа свідомості. Поняття ідеального.
140. Проблема діалогу людини і комп'ютерних систем.
141. Проблема пізнання в філософії.
142. Основні форми пізнавальної активності.

143. Проблема істини в філософії.
144. Основні принципи і методи наукового пізнання.
145. Діалектика чуттєвого і раціонального в пізнанні.
146. Теоретичне й емпіричне у науковому пізнанні.
147. Наука та її роль у суспільстві.
148. Об'єктивність істини в філософії та науці.
149. Пізнання як вид духовної діяльності і феномен культури.
150. Проблема критеріїв істини в сучасній філософії.
151. Проблема розуміння в сучасній філософії.
152. Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу.
153. Характеристика взаємозв'язку практичної і теоретичної діяльності.
154. Свобода творчості – основа формування демократичних відносин у суспільстві.
155. Основні методологічні принципи розуміння суспільного життя.
156. Основні закономірності розвитку сучасного суспільства.
157. Суспільна сутність людини.
158. Духовне життя суспільства.
159. Специфіка соціального пізнання.
160. Особливості соціального простору і часу.
161. Індивідуальне та соціальне в людському бутті.
162. Філософія історії. Проблема сенсу історії.
163. Філософія історії та історична наука: спільні риси і відмінності.
164. Античні та західноєвропейські філософські концепції історичного процесу: порівняльний аналіз.
165. Теорія суспільно-економічних формацій і реалії сучасного історичного процесу.
166. Зміна парадигм історичної свідомості в некласичній філософії історії.
167. Проблема рушійних сил суспільного розвитку в сучасній соціальній філософії.
168. Роль еліти та видатних особистостей в історичному процесі.
169. Спадкоємність поколінь і розвиток суспільства.
170. Нації та національні відносини у сучасному світі.
171. Специфіка формування української ментальності.
172. Національна самосвідомість і світогляд.
173. Проблема особистості як одна з центральних проблем філософії.
174. Соціальна зумовленість потреб особистості.
175. Людина як найвища цінність суспільства.
176. Сутність і мета гуманістичного виховання особистості.
177. Політична сфера суспільства.
178. Особа в політичній системі суспільства.
179. Походження і сутність держави.
180. Місце і роль політичної культури в політичному житті суспільства.
181. Діалектика форм суспільної свідомості.
182. Духовне життя суспільства і його структура.
183. Людинотворча сутність культури.
184. Українська духовна культура: діалектика національного і загальнолюдського.
185. Проблема українського національного відродження і культура.
186. Ціннісний смисл культури.
187. Діалоговий характер культур.
188. Проблема типології культури.
189. Співвідношення понять «культура» і «цивілізація».
190. Особливості розвитку національних культур.

191. Загальнолюдське і національне в культурі.
192. Ієрархія цінностей людського буття.
193. Цінності в структурі соціуму.
194. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності.
195. Цінності як ядро світоглядної проблематики.
196. Місце проблеми цінностей в історії філософії, в історії людської діяльності.
197. Сучасні концепції історичного розвитку людства.
198. Глобальні проблеми сучасності.
199. Сучасні виміри свободи і відповідальності.
200. Проблеми і перспективи свободи і відповідальності.
201. Захід і Схід: діалог культур.
202. Основні шляхи вирішення глобальних проблем сучасності.
203. Поняття соціальної відповідальності.
204. Роль філософії у самовдосконаленні особистості.

Приклади контрольних питань

1. Як співвідносяться між собою поняття «культура» і «цивілізація»?
2. Що таке етноцентризм і культурний релятивізм?
3. Які основні риси постіндустріальної цивілізації ви можете назвати?
4. Чим відрізняються циклічний і лінійний час?
5. У чому полягає різниця у сприйнятті світу представниками філософії Сходу і Заходу?
6. Чим відрізняється атомізм Демокріта від атомізма Епікура?
7. Які філософські витоки теоцентризму?
8. У чому полягає механістичне бачення світу у французьких матеріалістів XVIII ст.?
9. Що таке «річ-у-собі» та «річ-для-нас»?
10. Як Ви розумієте співвідношення свідомого та несвідомого у З. Фрейда?
11. Що таке авторитарна особистість у Е.Фромма?
12. Що таке екзистенція?
13. У чому полягає сутність герменевтичної філософії?

Приклади комплектів тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Екзаменаційні запитання (максимальна оцінка 10 балів за відповідь на кожне запитання)	
Питання 1. Поняття та структура світогляду, його генеза та розвиток	
Питання 2. Основні риси філософії екзистенціалізму.	
Тестові завдання різних типів (максимальна оцінка 10 балів за відповіді на тестові завдання)	
	Питання 1. Позицію кого з вищезазначених філософів характеризує розуміння буття як безтілесної ідеї:
1	Арістотель;
2	Платон;
3	Парменід;
4	Фома Аквінський.
	Питання 2. Основна форма відчуження людини з точки зору К.Маркса:
1	економічна;
2	соціально-політична;
3	релігійна;
4	сфера мистецтва
	Питання 3. Автором твору „Так говорив Заратустра” був А. Шопенгауер

1			
	Відповідь: ТАК чи НІ		
	Питання 4. Хто з представників філософії Середньовіччя був прибічником теорії двох істин:		
1	Аврелій Августин;		
2	Сігер Брабантський;		
3	Фома Аквінський.		
4	Ансельм Кентерберійський		
	Питання 5. Філософське вчення про людину називається:		
1			
	Питання 6 . В чому А.Камю бачить джерела абсурду:		
1	Бог надав світу абсурд		
2	творча діяльність людини		
3	радісне і веселе життя людей;		
4	смерть, монотонність і одноманітність буденного життя		
	Питання 7. Співставте ім'я мислителя і напрямок філософії		
1	Сіддхартха Гаутама	а	легізм
2	Патанджалі	б	даосизм
3	Лао-цзи	в	йога
4	Шан Ян	г	буддизм
	Питання 8. До кожного напряму підберіть відповідне положення		
1	вчення про загальну об'єктивну зумовленість явищ природи, суспільства і людської психіки	а	конвенціоналізм
2	Віра в наперед визначену, невідворотну долю, у фатум.	б	детермінізм
3	Філософська концепція, згідно з якою наукові поняття і теретичні конструкти в основі своїй є продуктами угоди між вченими	в	фаталізм
4	філософське вчення, згідно з яким всі процеси являють собою реалізацію наперед визначеної мети.	г	телеологія
	Питання 9. Структура людської психіки за Фрейдом:		
1			
	Питання 10. Вчення про природу в новосвропейській філософії XVI-XVII ст. спиралося на принцип еволюціонізму		
1			
	Відповідь: ТАК чи НІ		

Методи навчання

Методи набуття нових знань, формування вмінь та навичок, закріплення, перевірки.

Словесні – пояснення, лекція, бесіда.

Практичні – навчальні вправи, практичні роботи, конференції, проведення семінарських занять під керівництвом викладача.

Реалізація компетентнісного підходу до навчання передбачає використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять. На заняттях з дисципліни «Філософія» використовуються метод проектів, дискусія та презентація.

Форми контролю

Попередній контроль – опитування

Поточний контроль – опитування

Тематичний контроль – написання модульних контрольних робіт

Підсумковий контроль - екзамен

Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 №7 (див. таблицю):

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90 - 100
Добре	74 - 89
Задовільно	60 - 73
Незадовільно	0 - 59

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації $R_{\text{ат}}$ (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$

ПІДСУМКОВІ ПИТАННЯ

Підсумкова атестація з дисципліни «Філософія» проводиться у формі **семестрового екзамену**. Екзамен проводиться у письмовій формі за екзаменаційними білетами.

Орієнтовний перелік екзаменаційних питань до курсу «Філософія»

1. Поняття світогляду та його суспільно-історичний характер.
2. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський.
3. Специфіка філософського світогляду. Філософія в системі культури. Функції філософії.
4. Характеристика особливостей давньоіндійської філософії.
5. Характеристика основних шкіл китайської філософії.
6. Загальна характеристика основних етапів розвитку античної філософії.
7. Досократична філософія: Мілетська школа, піфагореїзм, елейці, Геракліт Ефеський.
8. Філософія Емпедокла, Анаксагора.
9. Атомізм Демокрита.
10. Проблема людини в античній філософії (софісти, Сократ).
11. Філософія Сократа.
12. Філософська система Платона.
13. Аристотель як систематизатор античної філософії.
14. Основні філософські школи пізньої античної філософії (скептицизм, епікуреїзм, стоїцизм, неоплатонізм).
15. Загальна характеристика філософії Середньовіччя.
16. Філософія доби патристики.
17. Філософія доби схоластики.
18. Натурфілософські та гуманістичні ідеї філософії епохи Відродження.
19. Загальна характеристика філософії Нового часу. Емпіризм та раціоналізм.
20. Філософські погляди Ф. Бекона.
21. Дуалізм Р. Декарта і монізм Б. Спінози.
22. Соціальна філософія Т. Гоббса і Дж. Локка.
23. Французькі просвітники 18 ст.
24. Французькі матеріалісти 18 ст.
25. «Докритичний» та «критичний» періоди у творчості І. Канта.
26. Філософська система Г. Гегеля і його діалектичний метод.
27. Антропологічна філософія Л. Фейєрбаха.
28. Основні ідеї марксистської філософії. Проблема відчуження людини.
29. Сутність позитивізму, його основні історичні форми.
30. Основні риси філософії екзистенціалізму.

31. Психологія. Структура особистості за З. Фрейдом.
32. Філософія життя: Ф. Ніцше. А. Шопенгауер, А. Бергсон.
33. Філософська думка Київської Русі.
34. Українська філософія доби бароко. Філософія Г. Сковороди.
35. Філософська думка в Україні в 19-20 ст.
36. Буття як філософська категорія. Форми буття та їх діалектична єдність.
37. Категорія «матерія» у філософії. Сучасна наука про матерію.
38. Простір і час як форми існування матерії.
39. Рух як спосіб існування матерії та його основні форми. Рух і розвиток.
40. Поняття і сутність антропологічного. Філософія і наука про походження людини.
41. Постановка проблеми людини в історії філософії.
42. Поняття і проблема свідомості. Походження свідомості.
43. Структура і функції свідомості. Свідомість і несвідоме.
44. Пізнання як процес взаємодії людини і світу. Об'єкт і суб'єкт пізнання.
45. Єдність чуттєвого й раціонального в пізнанні. Основні форми чуттєвого та раціонального пізнання.
46. Форми і методи наукового пізнання.
47. Проблема істини у філософії.
48. Поняття соціальної філософії. Специфіка буття суспільства як співбуття людей. Суспільне буття і суспільна свідомість.
49. Основні підходи до розуміння суспільства.
50. Культура як символічний світ людського буття. Співвідношення культури й цивілізації.
51. Поняття і природа цінностей.

Методичне забезпечення

1. Причепій Є.М., Черній А.М. та ін. Філософія: Посібник. – К. - 2005.
2. Данилова Т.В., Горбатюк Т.В. **«Філософія»**. Навчально-методичний посібник для студентів НУБіП України денної форми навчання з усіх спеціальностей ОКР «Бакалавр». - К.: «Сотр&сору сотрану», 2015.
3. Данилова Т.В., Горбатюк Т.В. **«Філософія»**. Навчально-методичний посібник для студентів НУБіП України заочної форми навчання з усіх спеціальностей ОКР «Бакалавр». - К.: «Сотр&сору сотрану», 2015.

Рекомендована література

Основна

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. – К.: Генеза. -2016. -317 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: Підручник. – К.: Либідь, 2001. – 408 с.
3. Горьський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К.: Наук. думка, 2006.- 285с.
4. Гринів О. Історія української філософії / Олег Гринів. – Львів : Тріада плюс, 2015. – 302 с. – 978-966-486-190-5.
5. Гринів О. І. Філософія: курс лекцій для аспірантів / О. І. Гринів. – Львів : Тріада плюс, 2016. – 364 с. – 978-966-486-194-3.

6. Дулуман Є.К. Філософська пропедевтика: Курс лекцій. – Донецьк: «Наука і освіта», 2008. – 180 с.
7. Кульчинський О. Основи філософії і філософських наук. – Мюнхен – Львів, 2005.- 164с.
8. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник / В. Л. Петрушенко. – 4-те вид., випр. і доп. – Львів : Магнолія, 2006. – 504. – 966-8340-38-8.
9. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. / Марія Поцюрко. – Львів : Сполом, 2014. – 276 с. – 978-966-665-970-8.
10. Синиця А. Аналітична філософія : монографія / Андрій Синиця. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 303 с. – 978-966-2328-41-7.
11. Синиця А. Філософія : навч.-метод. посіб. /Андрій Синиця. –Львів : ЛДУФК, 2014. – 179 с. – 978-966-2328-69-1.
12. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навчальний посібник. - К., 2016.
13. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. Хрестоматія: Навчальний посібник. - К., 2016.
14. Філософія: Навчальний посібник. / За ред. І.Ф.Надольного. -К., 2012.
15. Філософія. Навчально-методичний посібник для студентів НАУ стаціонарної форми навчання з усіх спеціальностей. – К.: Видавничий центр НАУ, 2004. – 45 с.
16. Філософія : навч. пос. / Л.В. Губерський [та ін.] ; за ред. І.Ф. Надольного. – Київ : Вікар, 2005. – 455 с.
17. Філософія: посібник для студентів вищих навчальних закладів / Причепій Є.М. та ін. – К.: Академія, 2003. – 576 с.

Допоміжна

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія – К., 2006.
2. Гадамер Г.-Г. Істина і метод: Пер. з нім. О.Мокровольського, М. Кушніра – К. : Юніверс, 2000. – Т.1. – 464 с., Т.2. – 478 с.
3. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К., 2006.
4. Г'юм Д. Трактат про людську природу: Спроба запровадження експеримент. методу міркувань про об'єкти моралі / За ред. та передм.Е.К.Мосснера; 3 англ пер.П.Насада. – К. : Вид.дім “Всесвіт”, 2003 . – 552 с.
5. Гоббс Т. Левіафан / Пер. з англ. – К., Дух і Літера, 2000 – 606 с.
6. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі / Пер. з нім., примітки та післямова Анатолія Єрмоленка. - К.: Лібра, 2003 – 248 с.
7. Історія філософії України. Підручник./М.Ф.Тарасенко, М.Ю.Русин І.В.Бичко та ін – К., 2004.
8. Історія філософії України. Хрестоматія: Навчальний посібник./Упорядники: М.Ф.Тарасенко, М.Ю.Русин І.В.Бичко та ін. – К., 2013.
9. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. А.Єрмоленка . - К. : Лібра, 2001. – 400 с.
10. Кант І. Критика практичного розуму / Пер. з нім., прим. та післямова І.Бурковського; наук.ред. А.Єрмоленко - К.: Юніверс, 2004. - 240 с.
11. Кант І. Критика чистого розуму / Пер. з нім. та приміт. І.Бурковського. – К.: Юніверс, 2000. – 504 с.
12. Кульчицький О. Основи філософії і філософських наук. – Мюнхен-Львів, 1995.
13. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини: Навчальний посібник для студентів вузів. – К., 1995.
14. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади: Пер. з нім. – К.: Основи: Дніпро, 1993. – 414 с.
15. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. –К., 2001.
16. Філософія: Підручник/Керів. авторського колективу І.В.Бичко. – К., 2001.
17. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Інформаційні ресурси

1. Філософія як історія філософії: підручник / І. В. Бичко та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: ЦУЛ, 2010. – 648 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/Filisofiya_Bichko_druk.pdf#toolbar=0
2. Філософія. Кредитно-модульний курс: навчальний посібник / за ред. Р. О. Додонова, Л. І. Мозкового. – К.: ЦУЛ, 2009. – 456 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culonline.com.ua/Books/fILOSOFIYA%20KMK-Mozgoviy.pdf#toolbar=0>
3. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: підручник / М. І. Горлач та ін. – К.: ЦУЛ, 2008. – 1028 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/Osnov_filosof_Gorlach.pdf#toolbar=0
4. Введение в философию. Кредитно-модульный курс (учебно-методическое пособие для студентов-заочников) / под. ред. Л. Н. Никитина. – К.: ЦУЛ, 2008. – 272 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/Vvedenie_v_filosof-Nikitin.pdf#toolbar=0
5. Губар О. М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: навчальний посібник / О. М. Губар – К.: ЦУЛ, 2007. – 416 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culonline.com.ua/Books/Filosofia-Gubar.pdf#toolbar=0>
6. Подольська Є. А. Філософія: підручник / Є. А. Подольська. – К.: Фірма «Інкос», ЦУЛ, 2006. – 704 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culonline.com.ua/Books/Filosofia-Podolska.pdf#toolbar=0>